

İMF –Türkiye İlişkileri ve 20. Stand-By Müzakereleri Üzerine Bir Değerlendirme

Nadir Eroğlu

Marmara Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

İlhan Eroğlu

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Meslek Yüksekokulu

Özet

Uluslararası Para Fonu (İMF), 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın ve II. Dünya Savaşının dünya ekonomisindeki olumsuz etkilerini gidermek için Bretton Woods Konferansı'nda kurulan uluslararası bir kuruluştur. Bretton Woods Konferansı'nda, İMF kaynaklarıyla, dünya ticaretini ve refahını azaltan ödemeler dengesi problemi ile karşı karşıya kalan ülkelerin devalüasyondan korunması amaçlanmıştır. Buna göre, İMF, sunduğu mali kaynaklarla, bu ülkelerin sıkıntılarından kurtulması için destek verecek ve bu ülke ile ilişki içindeki diğer ülkelerin de bu durumdan ekonomik anlamda zarar görmesini engelleyecektir. 1947 yılında İMF'ye üye olan Türkiye, ekonomik istikrarsızlıklar yaşadığı dönemlerde İMF destekli istikrar politikaları uygulamaktadır. Bu çalışmada, İMF – Türkiye ilişkileri ve Dünya Finansal Krizi çerçevesinde 20. Stand-by anlaşması ile ilgili gelişmeler değerlendirilmiştir. İMF ile Türkiye arasında yapılan müzakerelerde henüz sonuca varılmamıştır. Müzakerelerde varlık yasaı, gelir idaresinin yeniden yapılanması, kriz ekonomisi için önlem paketi ve belediye gelirleri üzerinde uzlaşma aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Para Fonu, Özel Çekme Hakkı, Stand-by Anlaşmaları

The International Monetary Fund- Turkey Relations and An Evaluation About the 20 th Stand-By Negotiations

Abstract

The International Monetary Fund (İMF) is an international institution, which was established in the Bretton Woods Conference in order to decrease negative effects of the 1929 World Economic Depression and the Second World War. In the Bretton Woods Conference, the composition of the İMF was aimed to prevent the devaluations of countries facing with balance of payments problems that reduce world trade and wealth. According to this, the İMF was supposed to support such countries with financial aids and prevent other countries suffer from this problem. Turkey, which became the member of İMF in year 1947, has been applying stabilization programs supported by İMF during the periods of economic instabilities. In this study, the İMF - Turkey relations and in the framework of World Financial Crisis the 20th Stand-by Agreement with the relevant developments are evaluated. In the negotiations between the İMF and Turkey has not yet reached conclusion. In the negotiations, it is looking for agreement between wealth law, revenue administration restructuring, measures to be taken for the economy crisis package and on revenues of the municipality.

Keywords: International Monetary Fund, Special Drawing Rights, Stand-By Arrangement,

1. Giriş

Kapitalist ekonomik sistem 1929 yılında büyük bir ekonomik buhranla karşılaşmış ve bunun sonunda, ülkelerin milli gelirleri gerilemiş, ekonomiler küçülmüş, karşılıklı ticaret büyük ölçüde azalmıştır. Ülkeler altın ve döviz rezervlerini koruyabilmek için ithalat kısıtlamalarına ve paralarını devalüe etmeye yönelmişlerdir. Bazı ülkeler yabancı parayla işlem yapılmasını yasaklamaya başlamışlar ve o ana kadar devam eden uluslararası para sistemi içinde altın standardı, işlerliğini yitirmiştir. Bu durum, ülkeleri “*Komşuyu zarara sokma politikası*” olarak özetlenen yüksek gümrük tarifelerinin konulduğu ve kotalarla dış ticaretin sınırlandırıldığı, bir iktisadi davranış bozukluğuna sürüklemiştir (Seyidoğlu, 2006: 792). Sonuçta uluslararası ticaret hızla daralmış, buhranın atlatılma sinyallerinin görüldüğü sıralarda II. Dünya Savaşı çıkmıştır. Dünya ülkeleri savaşın yıkıcı etkisini daha kolay atlatabilmek için uluslararası bir işbirliğine gitmenin ve bunu kurumsallaştırmanın gerekli olduğu konusunda fikir birliği yapmışlardır. Bu işbirliği, Birleşmiş Milletler Örgütü’nün 1-22 Temmuz 1944 tarihinde ABD’nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında düzenlemiş olduğu “*Uluslararası Para ve Finans Konferansı*”nda Uluslararası Para Fonu (IMF) kurularak somut hale getirilmiştir. Uluslararası Para Fonu, geçici ödemeler dengesi sıkıntıları çeken ülkelerin bu sıkıntılar nedeniyle ithalat kısıtlamalarına gitmemelerinin sağlanması için destek vermek üzere tasarlanmıştır. Kurulduğu günden beri üye ülkelere çeşitli biçimlerde fon sağlayan IMF, bu güne kadar özellikle kriz ekonomilerinde birçok ülkeyle Stand-by (destekleme) anlaşması yapmıştır. Türkiye de 1947 yılından itibaren bu Fon’a üye olmuş ve 1961 yılından başlayarak bu güne kadar tam 19. Stand-by anlaşması imzalamıştır.

Bu çalışmanın amacı, IMF’nin kurumsal ve yapısal bir değerlendirmesini yapmak ve IMF ile Türkiye’nin ilişkilerini tarihsel bir perspektifle ele almaktır. Ayrıca, 19. Stand-by Anlaşması’nın 2008 yılında sona ermesiyle birlikte, 2008 Küresel Finans Krizi’nin de baş göstermesiyle gündeme gelen IMF ile Türkiye arasında yapılması muhtemel 20. Stand-by Anlaşması müzakerelerini değerlendirmek ve bunun Türkiye ekonomisine muhtemel yansımalarını tartışmaktır.

2. IMF’ye Kurumsal ve Yapısal Düzeyde Bir Bakış

IMF üzerine yapılan birçok çalışmada, IMF’nin uluslararası bir kuruluş olarak örgütlenmesinde, küresel ekonomik koşulların zorunluluğundan bahsedilmektedir (Erdoğan, 2007: 100–101; Eğilmez, 2002), Tabii olarak, böyle bir kurumun oluşturulmasında yapılanma öncesi şartların incelenmesi, konunun daha da anlaşılır kılınması bakımından

faydalı olacaktır. Her Őeyden önce ifade etmek gerekir ki, küresel ekonomik ve mali sistemin iŐleyiŐinde, uluslararası ödeme sisteminin düzenli işleyişi oldukça önemlidir. Sistemize edilememiŐ bir ekonomik ve mali yapı, piyasa ekonomisinin doğasında olan, geçici olduğu öne sürülen, ciddi tıkanıklıkları beraberinde getirecek ve zme kavuŐturulamayan mali sorunlar, bugün olduğu gibi, krize dönüŐerek dünya ticaretinin daralmasına ve finansal kuruluşların ciddi sermaye kayıplarına neden olacaktır. Uluslararası mali bir kurum olan IMF'nin yapılanması, böyle bir gerekçeye dayanmaktadır. IMF'nin parasal ve mali bir kurum olarak tasarlanması, etkili olduğuna inanılan iki önemli olaya bağlanmaktadır. Bunların ilki uluslararası parasal sistemde köklü deđiŐimlere yol açan 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, ikincisi ise II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisidir.

1929 Büyük Dünya Bunalımı, uluslararası parasal sistem çerçevesinde, altın standardına dayalı bir para sisteminin sonunu hazırlamıştır. Amerika'da sanayi üretiminin ve istihdam seviyesinin hızla düşmesine neden olan bu gelişme, ithalatın daralması ve diğer lkelere sağlanan kredi musluklarının kesilmesi Şeklinde bir dizi sonuçlar dođurmuŐtur (Seyidoğlu, 2006: 792). 1930'larda ülkelerin komŐuyuzarara sokma politikası, beklenen sonu getirmiŐ ve Eylül 2008 Krizi'nde ABD'nin gcl yatırım bankalarından Lehman Brothers'ın iflasında olduğu gibi, 1931 yılında da Viyana ticaret bankası Credit-Anstalt'ın iflasa sürüklenmesi uluslararası mali piyasaların panik havasına girmesine yetmiŐtir (Seyidoğlu, 2006: 792). Bu bunalım ekonomisi, 1931'de İngiltere'nin ve 1933'de de ABD'nin altın standardını terk etmesi Şeklinde uluslararası para sisteminde deđiŐikliđi de beraberinde getirmiŐ, ulusal paraların birbirine dönüŐümü engellenmiŐtir. Bu durum, iki yanlı ticaret ve ödeme anlaŐmalarını doğurarak, çok yanlı denkleŐtirme mekanizması Şeklinde ifade edilen bir uygulamayı ortadan kaldırmıŐtır. Devam eden süreçte, altın standardının yerine, para alanları ya da para blokları Şeklinde mali bloklaŐmalar ikame edilmiştir. Ancak II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisi, ülkeleri, yıkılan ekonomileri yeniden dizayn etmeye ve savaşın etkilerini ortadan kaldırmak için, çok yanlı uluslararası denkleŐtirme işbirliğine girmeye zorlamıŐtır (Seyidoğlu, 2006: 792). Aslında bu iş birliği, II. Dünya Savaşı sonrası kalkınma sorunlarını gidermeye yönelik "*Ortodoks ve Bağımlılık yaklaşımı*" olarak isimlendirilebilecek bir düŐünceye dayandırılmaktadır. Bu tür bir görüş, az geliŐmiŐliđi, az gelişmiş ülkelerin yapısal bir sorunu olarak görmekte ve teknoloji transferinin bağımlılık yarattığı gerçeğini yok sayarak, gelişmiş lkelerde mevcut olan sermaye birikiminin bu lkelerde bulunmayıŐı temel sorun olarak kabul edilmektedir. Zira söz konusu yaklaşım, sanayileŐmenin olmazsa olmaz Őartı olarak görülen gerekli sermayeyi elde etmede, az gelişmiş ülkeler için dış finans ve yardım mekanizmasını can simidi olarak görmektedir (Soyak ve Eroğlu, 2008: 526).

Bu işbirliği, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün 1-22 Temmuz 1944 tarihinde ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında düzenlemiş olduğu “*Uluslararası Para ve Finans Konferansı*” ile somut hale getirilmiş ve bu işbirliğini organize etmek üzere IMF'nin kurulmasına karar verilmiştir (Sönmez, 1998: 305). Bretton Wood Konferansı olarak da anılan bu Konferansda, bir ekonomik ve mali örgüt olarak IMF'ye uluslararası para sisteminin işleyişinden sorumlu olma rolü biçilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası para sisteminin yeniden düzenlenmesi Bretton Wood konferansı ile gerçekleştirildiği için, bu sisteme aynı zamanda Bretton Woods Sistemi de denilmektedir (Seyidoğlu, 2003: 144). Bretton Woods Konferansı'na Sovyet Rusya, Doğu Avrupa Ülkeleri ve Türkiye'nin de dahil olmasıyla 44 üye ülke katılmıştır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, uluslararası para sistemini konu alan protokole Sovyet Rusya ve Sosyalist Ülkeler (Romanya hariç)'in imza atmaması, IMF'nin yapısını adeta ‘Batı Kapitalizmi’nin kimliğine büründürmüştür (Seyidoğlu, 2006: 795). 44 üye ile başlayan bu finans örgütü, 2009 yılı itibariyle 186 üyeli olmuştur (<http://www.imf.org> Erişim:10.10.2009).

3. IMF'nin Amacı ve Temel İşlevleri

Uluslararası para sisteminin ana kuruluşlarından olan IMF 1944 yılında Bretton Woods Konferansı'nda kurulmuş ve 6 Mayıs 1946 yılında ilk yönetim kurulu toplantısını Washington'da yapmıştır. Ancak fiili olarak faaliyetlerine 1 Mart 1947'de başlamıştır. IMF'nin resmi kaynaklarında kuruluşun ana amacı; “*1930 Dünya Ekonomik Bunalımı ve sonrasında ortaya çıkan ekonomik felaketin tekrarlanmasını önlemek için ekonomik işbirliğini oluşturmak*” şeklinde ifade edilmektedir (<http://www.imf.org>, Erişim: 10.10.2009). Burada, ekonomik işbirliği ile; Uluslararası parasal işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak, uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak, çok taraflı ödemeler sisteminin kurulmasına destek olmak, ödemeler dengesi sıkıntısı çeken üye ülkelere gerekli geri dönüş önlemlerini almak kaydıyla yeteri kadar maddi destekte bulunmak, üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarının derecesini ve süresini düşürmek gibi bir dizi faaliyetler hedeflenmektedir (<http://www.imf.org>, Erişim: 10.10.2009). IMF kuruluş yıllarında, gelişmiş ülkelerin talep yönetimini ve istikrar problemlerine çözüm arayışını görev alanı olarak ilan etmiştir (Krueger, 1997: 16–19). Ancak ne var ki, birinci petrol şoku sonucunda az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan acil finansman ihtiyacı ve ikinci petrol şoku ile sıkça Stand-by anlaşmalarına başvurulması, IMF'ye düzenleyici olma misyonunu da yüklemiştir (Soyak ve Bahçekapılı, 1998: 50–51; aktaran, Soyak ve Eroğlu 2008:528). Bu misyon çerçevesinde finansal programlama, IMF'nin az gelişmiş ülkelerdeki programlarının teorik ve pratik özünü oluşturur. Diğer bir ifadeyle, IMF para modeli, kurulduğu günden beri değişen

koşullara adapte edilebildiği iddia edilen bir şartlılık mekanizmasıdır (Polak, 1997: 16). Lakin bu şartlılık mekanizması, önerilen yanlış reçete uygulamasıyla birlikte, içine düştüğü krizden kurtulmak için kredi kullanan birçok ülkede, krizi önleme yerine daha da derinleştirmiştir (Seyidoğlu, 2003: 151). IMF'nin temel işlevlerinde zaman içinde farklılıklar meydana gelmekle birlikte bu işlevler; dış ödeme açığı sorunu olan ülkelere kısa vadeli kredi temini, uluslararası mali sistemin düzeni için üye ülkelerin kur politikalarını tasarlamak, mali kriz içinde olan ülkelere mali kaynak aktarmak, üye ülkelerin borç yönetimine yardımcı olmak, üye ülkelerin yapısal uyum programlarını desteklemek, üye ülkelere dış ticaret ve kambiyo işlemlerinde teknik destek vermek şeklinde özetlenebilir (Seyidoğlu, 2006: 808). Sözü edilen işlevler, aslında kuruluş ana sözleşmesinde belirlenen işlevler değildir. Kuşkusuz, bu işlevler, uluslararası para sisteminin işleyişi ve dış ödemeler dengesi dışında ekonomik ve mali ihtiyaçların gelişmesine bağlı olarak zaman içinde geliştirilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki IMF, üye ülkelerin karışlaşmış oldukları finansal ve yapısal sorunları çözmeye Dünya Bankası ile sıkı bir işbirliğine gitmiş ve 1980'li yıllara kadar, az gelişmiş ülkelerin sanayileşme ve kalkınma sorunlarına ithal ikameci sanayileşme stratejisi çerçevesinde çözüm aramıştır. 1980'li yıllardan sonra, az gelişmiş ülkelerin yaşadığı durgunluk ve dış borç krizinin çözümünde, Dünya Bankası ile IMF ithal ikameci politikaları bir tarafa bırakmış ve neo-liberal politika yanlısı bir tutum sergileyerek dış ticarete "*Karşılaştırmalı Üstünlükler Kuramı*"na dayalı politikaları benimsemişlerdir (Soyak ve Eroğlu, 2008: 526). Bu sıkı işbirliği, IMF ile Dünya Bankası'nın 6-7 Ekim 2009 tarihlerinde İstanbul'da yaptığı yıllık toplantıda da kendini göstermiş, Eylül 2008'de başlayan krizin en önemli sebeplerinden biri olan finans sisteminin daha etkin bir şekilde denetlenmesi gerektiği vurgulanarak, IMF bunu kendi görev alanı olarak addetmiştir.

4. IMF Kotaları ve IMF'nin Sunduğu Mali İmkânlar ve Kriz Politikaları

IMF, finansman politikasında borç verdiği ülkeden alacağını garanti altına almak için yapısal uyum ve şartlılık kriterlerini ön şart olarak ileri sürmektedir. Bu politikalar, serbest piyasa ekonomisi eksenli bir politikalar demetinden oluşmaktadır. Sözü edilen politikalar; kamu sektörünün küçülmesi, dış ticaret ve finans piyasalarının serbestleştirilmesi, uluslararası sermayenin giriş çıkışındaki sınırlamaların kaldırılması gibi yapısal uyum programları yer almaktadır (Soyak ve Eroğlu, 2008: 528). IMF, bünyesine üye olarak katılan ülkeye hemen bir üyelik kotası uygulamaktadır. Bu çerçevede, üyelerin Fon ile mali işlemleri ve Fon'un yönetimine katılma kriterleri düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler; üyelik katkısı, oy verme ağırlığı, Fon'un kredi imkânı ve

özel çekme hakları ile ilgili düzenlemelerden oluşur (Seyidoğlu, 1998: 564).

Daha önce de bahsedildiği gibi, IMF'nin temel işlevi, geçici dış ödeme açıkları bulunan ülkelere bu açıklarını kapatmak amacıyla kredi sağlamaktır. Ayrıca, üye ülkelerin makro ekonomik politikalarını sağlıklı yürütebilmek için borç verme işlemleri de mevcuttur. Fon'dan borçlanma, borçlanan ülkenin ulusal parası ile Fon'da bulunan diğer ülke parasının değiştirilmesi esasına dayanır. Yani, borç verme işlemleri, borç alan ülkenin kendi ulusal parasının Fon'dan diğer bir ülke parasıyla değiştirilmesi biçiminde gerçekleşir. Bunun gerçekleşebilmesi için, borç alan ülke ile IMF arasında bir anlaşmanın yapılması gerekir. Borç alan ülke, aldığı borç miktarını “*geri ödeme*” taahhüdü gereği, belirlenen süre içinde, döviz ya da SDR ile öder. Ayrıca, Fon, kredilendirme politikasını “*şartlılık ilkesi*” çerçevesinde yürütür (www.imf.org Erişim: 15.10.2009). Hemen ifade etmek gerekir ki, sözü edilen şartlar genel olarak toplam harcamaları daraltmaya, para arzını kısımaya, faiz oranlarını yükseltmeye ve vergileri arttırmaya yönelik klasik IMF reçetelerini içermektedir. Oysa bu uygulamalar, ekonomide mevcut durgunluğu daha da artırarak üretim ve hâsılanın düşmesine, işsizliğe ve iflâslara zemin hazırlamaktadır (Schafefefer, 2001: 25–28; aktaran, Seyidoğlu, 2003: 151).

Şartlılık çerçevesinde, kredi verilecek ülkeden dış ödemeler dengesini sağlayacağı bir istikrar programı talep edilir. Buna istinaden, kredi alan ülke, uygulamayı taahhüt ettiği ekonomik ve mali politika hedeflerini “*niyet mektubu (letter of intention)*” olarak adlandırılan bir mektupla bildirir (www.imf.org Erişim: 15.10.2009). Niyet mektubu, genellikle politika yapıcısı ilgili Bakanlık ve Merkez Bankası Başkanı'nın imzasıyla resmîyet kazanır. IMF'nin İcra Direktörler Kurulu'nun niyet mektubunu kabul etmesiyle anlaşma sağlanmış olur. Anlaşma gereği, Fon, kredi kullanan ülkenin anlaşma süresince uyması gereken performans kriterlerini belirleyerek, bunun takipçisi olur. Ayrıca, kullanılacak kredi miktarı taksitlendirilerek performans kriterini yakalama başarısına göre kredi dilimleri serbest bırakılır. Aksi takdirde, IMF İcra Direktörleri Kurulu kalan taksitleri iptal edebilir. Anlaşma, yani, IMF'den kullanılan kredi sözleşmesi, üye ülkenin kullandığı krediyi geri ödemesiyle ve taahhütlerin yerine getirilmesiyle son bulur (Ener ve Demircan, 2004: 29). Mali imkânlar olarak, üye ülkeler finansman ihtiyaçlarını niteliklerine göre farklı hesaplar ve kaynaklara göre karşılayabilirler. Bunlar; Rezerv dilimi, kredi dilimleri ve destekleme anlaşmaları, uzatılmış fon kolaylığı ve genişletilmiş finansman hesabından oluşan *Normal Krediler* ile telafi edici olası durumlar hesabı, tampon stok finansman kolaylığı (2000 yılında yürürlükten kaldırılmıştır), acil yardım kredileri ve düşük gelirli az gelişmiş ülkelere uygulanan *Özel Kredi*'lerden oluşur (Karluk, 1998: 322; Binay, 2004: 21).

5. IMF-Türkiye İlişkileri

5.1 Türkiye'nin Üyelik Durumu ve Kotası

Türkiye'nin IMF'ye üyeliği, IMF'nin kuruluşundan iki yıl sonrası finansal operasyonların başladığı 1947 yılına rastlamaktadır. Türkiye 1990 yılından itibaren sermaye hareketlerinin serbest bırakıldığı ülke statüsündedir (Eğilmez, 2002). Türkiye IMF' ye üye olduğu tarihte 43 milyon dolar kotaya sahipken 30 Eylül 2009 tarihi itibariyle 1,191.30 milyon SDR'lik kotaya ulaşmıştır. IMF'nin amaçları doğrultusunda Türkiye'ye tanımış olduğu kredi olanakları; Rezerv dilim pozisyonu, destekleme kredileri çerçevesinde kredi dilimlerinin kullanım imkân, genişletilmiş fon kolaylığı, telafi edici ve olağanüstü finansman kolaylığı ile geçici imkânlar arasında yer alan petrol kolaylığı şeklinde sıralanabilir (Eğilmez, 2002).

5.2 Türkiye'nin IMF'den Kaynak Kullanımı ve Borç Pozisyonu

Türkiye'nin ödemeler dengesi sorunuyla karşı karşıya kalması ve yaşamış olduğu makro ekonomik istikrarsızlıklar IMF ile birçok Stand-by Anlaşması yapmayı kaçınılmaz kılmıştır. Bu güne kadar yürütölen sözleşmeler dikkate alındığında çeşitli tarihlerde toplam 19 kez Stand-by anlaşması imzalanmıştır. Bunlara ilişkin son üç Stand-by anlaşması ve 2000 yılında imzalanan Ek Rezerv Kaynağı Tablo 1 'de görölmektedir.

Tablo 1: Yakın Tarih İtibariyle IMF'den Kullanılan Kaynaklar

Türü	Anlaşma Tarihi	Sonlanma Tarihi	Onaylanan Miktar (Milyon SDR)	Kullanılan Miktar (Milyon SDR)
Stand-By	11 Mayıs 2005	10 Mayıs 2008	6,662.04	6,662.04
Stand-By	4 Şubat 2002	3 Şubat 2005	12,821.20	11,914.00
Ek Rezerv K.	21 Aralık 2000	20 Aralık 2001	5,784.00	5,784.00
Stand-By	22 Aralık 1999	4 Şubat 2002	15,038.40	11,738.96

Kaynak: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=980&date1Key=2009-09-30> Erişim.15 Ekim 2009

Türkiye ile IMF arasındaki Stand-by Anlaşmaları 1961 yılında başlayarak 1970 yılına kadar her yıl tekrarlanmıştır. 1 Ocak 1961 yılında başlatılan *ilk Stand-by Anlaşması* bir yıl sonra 31 Aralık 1961'de sona ermiştir. 30 Mart 1962'de IMF ile *ikinci kez* masaya oturan Türkiye'nin bu anlaşması bir yılı tamamlamadan 31 Aralık 1962'de sona ermiştir. IMF ile yapılan *üçüncü Stand-by Anlaşması*, 15 Şubat 1963'de başlamış ve ikincisine benzer şekilde, bir yıldan daha az sürerek dokuz ay sonra sona ermiştir. *Dördüncü Stand-by Anlaşması* da 15 Şubat 1964 tarihinde başlamış olup yılsonu itibariyle 31 Aralık 1964'de ömrünü tamamlamıştır. 1970 yılına kadar Stand-by anlaşmalar dizisi her yıl ara vermeden devam etmiştir. Onuncusu 17 Ağustos 1970 yılında düzenlenen stand-by anlaşmalarına 1978 yılına kadar 8 yıl ara verilmiş ve 24 Ağustos 1978'de

tekrar başlanmıştır. 1978 yılından 1984 yılına kadar tekrar IMF ile her yıl 12 ay, 24 ay ve 36 aylık süreler zarfında Stand-by anlaşmaları imzalanmıştır (<http://www.Hazine.gov.tr> Erişim: 10.10.2009).

Türkiye, 1970’li yılların ikinci yarısından sonra önemli makro ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bunda, uluslararası para sistemi (Bretton Woods)’nin 1973 yılı Mart ayında çöküşü ve sonrasında birinci petrol şoku olarak bilinen dünya petrol fiyatlarının yaklaşık dört kat artması önemli rol oynamıştır (Parasız, 2003: 154). 1973 petrol krizi sonrasında parasal istikrar politikalarının etkinliği artmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, Türkiye’nin 1970’lerden beri süregelen makro istikrarsızlığın önlenmesinde, çeşitli istikrar politikaları sadece geçici çareler olmuştur (Kibritçiöğlü, 2001: 43–44). Planlı ekonomi dönemi olarak da bilinen bu dönemde, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) oldukça iyi bir performans sergilemiştir (Soyak ve Eroğlu, 2008:529). Ancak ne var ki, programların iç kaynaklar kadar dış kaynaklara da dayanması ve bu kaynaklara zamanında ulaşamaması, programın başarısını olumsuz etkilemiştir.

1975 yılından itibaren, değişen dünya konjonktürüne uyum sağlayacak önlemlerin zamanında alınmaması sonucunda, Türkiye’de döviz kaynaklarında meydana gelen ciddi azalma ve Kıbrıs Barış Harekâtı’na yönelik ambargonun etkilerinin 1977 yılından itibaren hızla ortaya çıkmasıyla, ödemeler dengesinde sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle yatırım malı ve ara malı ithalatında yaşanan gecikmeler ciddi darboğazlar yaşanmasına ve 1960 yılından itibaren uygulanan ithal ikameci sanayileşme stratejisinin aksamasına neden olmuştur. 1978 ve 1979 yılları, uluslararası ekonomik ilişkilerimiz açısından kriz dönemi denilebilecek kadar ciddi ve büyük sıkıntıların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönem meşhur “70 cent’e muhtaç” sözünün Türkiye ekonomisine damga vurduğu ve ülkenin dış borçlarını ödeyemez duruma geldiği bir dönemdir. Ekonomide bir krize dönüşen bu durum karşısında, Türkiye 24 Ağustos 1978 ve 19 Temmuz 1979 tarihinde IMF ile Stand-by Anlaşması imzalayarak iki istikrar programını yürürlüğe koymuştur (Parasız, 2003: 176).

Söz konusu dönemdeki ekonomik yapı ithal ikameci sanayileşme politikasının ürünü olan bütüncül bir planlı ekonomi şeklindeydi. Böyle bir ekonomide, uygulamaya konulan iki istikrar programı, uluslararası mali çevrelerden yeterli desteği alamamış, istikrar tedbirlerinin iç tutarlılıklardan yoksun olması ve ülkedeki siyasi istikrarsızlık nedeniyle etkin bir biçimde ve gerekli sürede uygulanamamıştır. Diğer bir ifadeyle, iktisadi ve siyasi bunalım şeklinde bütün boyutları ile ülkeye egemen olan ve 1978–1979 yılında ilan edilen istikrar tedbirleriyle aşılamayan kötü ekonomik gidişatın krize dönüşmesine bir türlü engel olunamamıştır. Döviz darboğazı, giderek hızlanan enflasyon, negatif büyüme oranları ve rekabet gücü olmayan sanayiler, ekonomi politikasının acilen

değiştirilmesini zorunlu kılmıştır. İthal ikameci stratejide yaşanan bu olumsuz deneyim, Türkiye ekonomisinde ihracata yönelik sanayileşme stratejisi olarak da bilinen yeni bir dönemin başlamasına zemin hazırlamıştır (Yeldan, 2001: 132).

İhracata yönelik sanayileşme stratejisi, 1970'lerden sonra önemli döviz darboğazı yaşayan gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmelerini dış pazara yönelik sürdürmelerini öngören bir strateji olduğu için, 1978-1979'da yaşadığı önemli döviz darboğazından sonra Türkiye bu stratejiyi uygulamaya başlamıştır. 1979 yılı sonlarına doğru, Türkiye'nin beklentisinin çok altında krediye kavuşması ve bunun gelişindeki zaman uyumsuzluğu, bunalımı daha da büyötmüştür. Bunun sonucunda, IMF destekli politikalarda başarısızlık yaşanmış ve işbaşına gelen yeni Hükümet, ekonomiyi bu bunalımdan çıkarabilmek için, 24 Ocak 1980'de IMF'nin de önerileri doğrultusunda yeni tedbirler paketini açıklamıştır (Şahin, 2000: 180–182).

24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan ekonomik istikrar kararları ve sonrasında alınan önlemler ile dışa açılma gerçekleşmiş ve dünya ekonomisiyle bütünleşme hedeflenmiştir. Bu çerçevede, 1980'li yıllarda Türkiye mali reformlar ve bu reformların ayrılmaz bir parçası olan büyük çaplı yapısal uyum programını üstlenmiş ve alınan ampirik sonuçlar bu reformların 1973'den 1985'e kadar ekonomide toplam çıktı düzeyini %100 den fazla artırdığını göstermiştir. Finansal piyasalardaki reformlar liberalizasyon sürecinin başlarında ekonomik büyümeye hız vermesine rağmen daha sonraki dönemlerde genel ekonomik büyümeye katkı sağlamamıştır (Günçavdı and Küçükçifçi, 2005: 78–79). Bu gelişmeler ışığında, kalkınma planlarında, ekonomik ve sosyal hayatın tamamı ayrıntılı olarak belirlenmemiş ve makroekonomik projeksiyonlar zorlayıcı olmaktan çok birer temenni niteliğinde yer almıştır (Konukman, 1995: 25; aktaran, Soyak ve Eroğlu, 2008: 532).

Türkiye 18 Haziran 1980 tarihinde, ilk kez IMF ile en uzun Stand-by Anlaşması'nı gerçekleştirmiştir. Yapılan anlaşma 17 Haziran 1983'de son bulmuştur. 24 Ocak Kararları, yapısal değişiklikleri içermesi bakımından daha önceki uygulanan istikrar kararlarından farklı olarak, uzun dönem kalıcı bir ekonomik gelişme programı olmuştur (Karluk, 2002:451). 24 Ocak 1980 Kararları'nın nominal çapası nominal para arzı olarak belirlenmiştir. Özellikle fiyat artışlarıyla hızlı bir şekilde değeri düşen reel para stokunun değeri korunmaya çalışılmıştır (Parasız, 2001: 354). 24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar tedbirlerine rağmen, ekonomi tarihimizde ilk kez 1946'da %104 olan üç rakamlı enflasyon 1980'de %107 olmuştur (Doğruel ve Doğruel, 2005:197). Bu gelişmeler üzerine Türkiye, IMF ile 24 Haziran 1983 tarihinde bir yıl süreli 14. Stand-by Anlaşması için 4 Nisan 1984 tarihinde de yine bir yıl süreli 15. Stand-by Anlaşması için masaya oturmuştur. Takip eden süreçte, Türkiye, 1994 yılına kadar IMF ile Stand-by Anlaşmalarına ara vermiştir. 8 Temmuz

1994'te yapılan 16. Stand-by Anlaşması ise 26 Eylül 1995'de sona ermiştir (www.hazine.gov.tr, Erişim:10.10.2009). 1994 yılında, Türkiye Cumhuriyeti, tarihinde en büyük cari açık ve kamu açığı ile karşı karşıya kalmıştır (Ülgen, 2005: 84). Bu şartlar altında Hükümet, 5 Nisan 1994'de, dengeleri yeniden kurmak amacıyla, önlemler paketini ilan etmiş ve bunu, IMF 16. Stand-by Anlaşmasıyla desteklemiştir. Bunun sonunda, Ocak 1994'de 15.196 TL olan ABD Doları, Mayıs 1994'de 33.629 TL'ye kadar çıkmıştır (Eroğlu, 2008: 97). 1995 yılında 16. Stand-by anlaşmasının sona ermesiyle 4 yıl süreyle Stand-by Anlaşması yapılmamıştır (Eroğlu, 2009: 252). 17. Stand-by süreci, 1997 yılının ikinci yarısında, Türkiye'nin temel ekonomik büyüklüklerinde gözlenen endişe verici gelişmelerle (Miller, 2006: 450), 1997 yılı Ekim ve Kasım aylarında başlamış ve 1998 yılında dönemin hükümeti ile IMF arasında, üç yıllık orta vadeli bir anlaşma öncesi bazı hedeflere ulaşmayı öngören, “*Yakın İzleme Anlaşması*” yapılmıştır. Yakın İzleme Anlaşması daha sonra 17. Stand-by Anlaşmasına dönüştürülmüştür. Bu düzenlemede, Rusya'da ortaya çıkan ekonomik krizin Türkiye'yi etkilemesi ve sanayi bölgesi olan ve yüksek nüfusa sahip Marmara bölgesinde yaşanan depremin büyüme üzerindeki olumsuz etkisi belirleyici olmuştur (Miller, 2006: 451). Yaşanan bu süreç, IMF ile Stand-by Anlaşmalar zincirinin 2008 yılına kadar kopmayan uzun halkalarının başlangıcı olmuştur (Soyak ve Eroğlu, 2008: 530; Eroğlu, 2008:107). Bu süreçte ve daha önce yapılan destekleme anlaşmalarında, verdiği kredi karşılığı olarak, IMF'nin sunduğu reçetelerin çoğunluğu benzer özellikler arz etmektedir. Enflasyonun kontrol altına alınması, kamu finansmanının disipline edilmesi ve pazarların serbestleştirilmesi için gereken kurumsal ve kanunsal değişiklikler yapılması şeklinde özetlenen bu reçeteler, IMF'ye yapılan en önemli eleştiriler arasında yer almıştır (Tarhan, 2009).

1999'un ikinci yarısından sonra, bir yandan dışsal şokların etkisiyle, bir yandan da 1990'lar boyunca sürdürülen basiretsiz politikaların etkisiyle, 1999 yılının sonuna gelindiğinde derinleşen ekonomik kriz, Türkiye ekonomisinde topyekûn bir reform ihtiyacı arayışlarını gündeme getirmiştir. Türkiye, yaşadığı yüksek enflasyon sorununu çözmek için, bir ekonomik istikrar programı hazırlayarak mali destek amaçlı IMF'ye 9 Aralık 1999 tarihli bir niyet mektubu sunmuştur. Enflasyonu düşürme hedefi ön plana çıkartılan bu niyet mektubu, 22 Aralık 1999 tarihi itibarıyla IMF tarafından onaylanarak 17. Stand-by Anlaşması böylece hayata geçirilmiştir (Seyidoğlu, 2003: 149). Söz konusu programın amacı “*2002'ye kadar enflasyonu tek haneli sayılara indirmek, sürdürülebilir bir kamu mali pozisyonu sağlamak, ekonomideki kronik yapısal etkinsizliklerin önüne geçmek ve sürdürülebilir kalkınma düzeyini yükseltmek*” (Eroğlu, 2009: 252) biçiminde özetlenmiştir.

2000–2002 yıllarını kapsayan bu anlaşma “*Enflasyonu Düşürme Programı*” adıyla bir programı yürütmeyi öngörmüştür. Bu program maliye politikasının yanı sıra, gelirler politikası, kur ve para politikası ile

birlikte yapısal reformları da kapsamıştır (Seyidoğlu, 2003: 149). Ancak, programın devamı için gerekli olan kaynak ihtiyacına binaen 18 Aralık 2000 tarihli niyet mektubu ve 21 Aralık 2000 tarihinde ek rezerv kaynak kullanımı ile 17. Stand-by Anlaşması revize edilmiştir (TCMB, 2000: 11–12). Ancak ne var ki, Türkiye ekonomisinin, özellikle 1990'ların ortalarından beri, ekonomik zorluklarla karşılaşma süreci 2000 yılı başından itibaren yeni bir boyut kazanmış ve IMF'nin “Para Kurulu” kapsamında sabit kur sistemi uygulamasını öngören döviz kuru tabanlı enflasyonla mücadele programı birbirbirini izleyen iki mali krizle kesintiye uğramıştır (Günçavdı and Küçükçifçi, 2005: 63-64). Şubat 2001 krizinin etkisi, revize edilen 17. Stand-by anlaşmasının uygulanabilirliğini zora sokmuş ve Türkiye yeni bir stand-by anlaşmasına ihtiyaç duymuştur. Nihayet, 18 Ocak 2002 tarihinde sunulan niyet mektubu ile birlikte 2002–2004 yıllarında uygulanması öngörülen yeni bir program çerçevesinde 4 Şubat 2002 tarihinde 18. Stand-by Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın desteklediği “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nda enflasyon hedefine odaklı parasal taban seviyesine ilişkin performans kriterleri oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle, 2002 yılında itibaren parasal hedefleme ile aynı zamanda gelecek dönem enflasyonuna odaklanan “*Örtük Enflasyon Hedeflemesi*” olarak bilinen bir para politikası uygulamasına geçilmiştir (TCMB, 2002: IV/ 1.Prgf). Bu dönemde ilgi çeken durum, Kasım 2002 genel seçimlerine katılan partilerin ekonomi programlarını, IMF programı ekseninde oluşturulan “*Güçlü Ekonomiye Geçiş programı*”na sahip çıkarcasına hazırlamalarıdır. Bu konuda CHP'nin, neo-liberal görüşlere karşı bir gelenekten gelmesine rağmen, “*sınırlı devlet*” anlayışının yanında yer alması ve IMF destekli “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın mimarı Kemal Derviş'in partide ekonomi politikalarında otorite kabul edilmesi bir dönüşüm sürecini başlatmıştır. Ayrıca kökeni ekonomi anlamında ulusalcı tutumlarıyla bilinen “*Milli Görüş*” çizgisine dayanan AKP'de neo-liberal görüş çerçevesinde programını oluşturmuştur (Ölmezoğulları ark., 2002: 56-57; Soyak ve Eroğlu, 2008: 530). Nitekim tek başına iktidar olan dönemin AKP Hükümeti, 18. Stand-by Anlaşmasını, anlaşmanın bittiği 4 Şubat 2005 tarihine kadar eksiksiz uygulamıştır. Bu süreçte, TCMB, para politikası uygulamalarında açık enflasyon hedeflemesi rejimine geçilmesi için ön koşulların büyük oranda oluştuğu ve doğru zamanlamanın yaklaştığına işaret ederek (TCMB, 2004: 2-3) 2006 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesine geçilmiştir.

19. Stand-by düzenlemesi, 18. Stand-by Anlaşması sonlanmadan önce 11 Mayıs 2005 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiş ve 10 Mayıs 2008'de sona ermiştir. 19. Stand-by Anlaşması çerçevesinde büyüme ve faiz dışı fazla hedefleri belirlenmiş ve faizlerin düşürülmesi, kamu borcunun azaltılması, yapısal reformların, özellikle de Sosyal Güvenlik Reformu'nun hayata geçirilmesi, vergi yükünün azaltılarak istihdamın

arttırılması, kamu bankalarının özelleştirilmesi, uluslararası rezervlerin güçlendirilmesine yönelik bir dizi hedefler konulmuştur (Erdinç, 2007: 107). 19. Stand-by Anlaşmasının öngördüğü hedefleri yakalamada 18. Stand-by Anlaşması sürecinde gösterilen performans gösterilememiş, bu sonucun alınmasında 2006 yılından beri dalgalanmaya başlanan dünya finans piyasalarının olumsuz etkisi oldukça önemli olmuştur. Özellikle açık enflasyon hedeflemesi çerçevesinde hedeflenen enflasyon oranlarına, dünyada enerji ve gıda fiyatlarında görülen aşırı artışa bağlı olarak, 2006, 2007 yılında ulaşamadığı gibi 2008 yılında da ulaşamamıştır. Gerek izlenen para politikası stratejisinin itibarını kurtarmak, gerekse bekleyişlerle ilgili kötümser havayı dağıtmak için, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Hükümetle birlikte hedeflenen enflasyon oranını revize etmek zorunda kalmıştır. 19. Stand-by Anlaşması çerçevesinde TCMB, IMF ile yapılan *program şartlılığı* gereği üçer aylık dönemler için belirlenen enflasyon patikasının aşılması durumunda hesap verebilirlik çerçevesinde hem Hükümete hem de IMF'ye kamuoyuna açık mektup yazmak zorunda kalmıştır (Eroğlu, 2009: 297).

Tablo 2: Türkiye'nin IMF Hesaplarındaki Pozisyonu

Üyelik Statüsü: 11 Mart 1947		
Genel Kaynaklar Hesabı:		
	Milyon SDR	Kota %
Kota	1,191.30	100.00
Rezerv Pozisyonu	113.69	9.54
Borcu		
	Milyon SDR	Kota %
Stand-by Düzenlemesinden	5,076.34	426.12

Kaynak: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=980&date1Key=2009-09-30> Erişim: 15 Ekim 2009

Son yapılan 19. Stand-by Anlaşması çerçevesinde Türkiye'nin hesap pozisyonu Tablo 2'de ve ödeme takvimi Tablo 3'de özetlenmektedir. Türkiye'nin IMF'deki hesapları incelendiğinde, kotasının 1,191.30, rezerv pozisyonun ise 113.69 milyon SDR olduğu görülmektedir. Ayrıca ilgili hesap incelendiğinde 19. Stand-by düzenlemesinden kalan borç miktarı 5,076.34 milyon SDR'dir. Türkiye'nin IMF'ye 2009 yılı içinde 21.45 milyon SDR'lik bir ödeme tutarı söz konusudur. 2010 yılında anapara ve faiz ödemesi toplamı 1,507.46 milyon SDR iken bu tutar 2011'de 1,821.17 milyon SDR düzeyinde, 2012'de 1,329.59 milyon SDR ve 2013'de de 565.47 milyon SDR olarak planlanmıştır. Böylece, 30 Eylül 2009 tarihi itibarıyla 2013 yılına kadar Türkiye'nin IMF'ye geri ödemelerde toplamda 5,245.14 milyon SDR ödeme yapması planlanmıştır. Bunun 5,076.34 Milyon SDR'si anaparayı oluştururken geriye kalan 168,8 milyon SDR faiz ödemelerine gidecektir.

Tablo 3: Türkiye'nin IMF Borç Ödeme Planı (30 Eylül 2009) (Milyon SDR)

	2009	2010	2011	2012	2013
Anapara		1,422.62	1.780.01	1,311.59	562.11
Faiz	21.45	84.84	41.16	18.01	3.36
Toplam	21.45	1,507.46	1,821.17	1,329.59	565.47

Kaynak: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberkey1=980&date1Key=2009-09-30> Erişim: 15 Ekim 2009

Hemen belirtmek gerekir ki, Türkiye'nin 11 Mayıs 2005 yılında onaylanan 6,664.04 Milyon SDR'lik kredi borcu geri demesi, IMF'nin 2 yıl 3 ayı geri ödemesiz, üçer aylık 8 eşit taksitle toplam 4 yıllık ödeme planına göre 2010 yılında tamamlaması planlanmıştı. Ancak IMF 24 Mart 2009 tarihli toplantısında bu takvim uygulamasından vazgeçtiğini duyurmuştur. IMF'nin tüm ye ülkeleri kapsayacak şekilde anapara geri ödemelerinin 'normal ödeme' esasına göre 3 yıl 3 ayı geri ödemesiz, 8 eşit taksitle toplam 5 yılda yapılmasına karar verilerek yeniden düzenlenmiştir. IMF, Genel Kaynaklar Hesabı'ndan finanse edilen Stand-by düzenlemeleri dahil, kredilerin anapara geri demelerine ilişkin uygulamalarda değişikliğe gitmiş, Türkiye'nin de ödeme planı değiştirilerek, borç geri ödemesinin 2013 yılında tamamlanmasına karar verilmiştir. deme planındaki böyle bir değişiklik, Türkiye'ye, 2009 yılı demelerinde 1,4 Milyar SDR'lik (yaklaşık 2,1 Milyar ABD Doları) dış borç ödemesinde kolaylık sağlamıştır (<http://www.haberbu.com/haber/IMF-geri-odemeleri-uzatti/69530>; www.imf.org Erişim: 15.10.2009).

6. Türkiye-İMF İlişkilerinde 20. Stand-By Anlaşması Arayışları

Türkiye bugüne kadar IMF ile 1 Ocak 1961 yılından itibaren 19. Stand-by Anlaşması yapmış ve ekonomi politikalarını 48 yıl boyunca bu anlaşma ekseninde oluşturmuştur. Türkiye'nin iktisadi gelişimine bakıldığında, 1929-1945 yılları bağımsız iktisat politikalarının uygulanabildiği yıllar olarak görülürken, Türkiye, 1923'ten beri, 86 yıllık tarihinde IMF ile ilişkilerinin başladığı 1947 yılından itibaren, 62 yılını bağımsız bir ulusal ekonomi programından mahrum geçirmiştir. Diğer bir anlatımla, 62 yıllık süreçte, Türkiye ekonomisinin rotasını toplam 19. Stand-by anlaşmasıyla tamamen IMF reçeteleri belirlemiştir (Ekzen, 2008:2). Bu süreçte dikkat çeken bir husus yapılan Stand-by anlaşmalarının sadece son iki tanesinin tamamlanabilmesidir. 2008 Küresel Finans Krizi'nin tahribatlarını önlemek için, Türkiye'nin IMF ile yola devam etmesinin kriz döneminde daha da önem kazandığı birçok kesim tarafından dile getirilmiştir. Ancak, IMF ile yapılması ngrlen 20. Stand-by Anlaşması arayışları çerçevesinde, Türkiye ile IMF arasındaki müzakereler 8 Ocak 2009 tarihinde başlamış ve birçok kez farklı zemin ve zamanlarda girişimler olmuşsa da gerekli uzlaş sağlanamamıştır. zerinde müzakere edilip uzlaşılamayan konular aşağıda belirtilen noktalarda toplanabilir:

1. IMF, Türkiye’den 2002 yılında uygulamadan kalkan “Nereden Buldun Yasası”nı yeniden hayata geçirmesini istemektedir. Bu duruma hükümet yetkililerince, zaten krizin etkisiyle azalan dış kaynak sıkıntısının daha da zora gireceği yönünde değerlendirilerek karşı çıkmaktadır. Buna alternatif olarak, kayıtdışı ekonominin önüne geçilmesi ve vergi gelirlerinin artırılması önerilmektedir (<http://www.cnnurk.com/2009/ekonomi/genel/02/16/buyume.imf.turkiye.iliskilerinde.surun. oldu/513877.0/index.html> , Erişim: 15.10.2009).

2. Gelir İdaresi Başkanlığı’nın yeniden düzenlenmesi ve bir üst kurul haline getirilerek özerk bir yapıya kavuşturulması IMF’nin anlaşma öncesi istekleri arasında yer almaktadır (Sağlam, 2009).

3. 2008 Küresel Finans krizine bağlı olarak 2009 yılında ilave tedbirlerin alınması bir başka IMF isteğidir. Burada, kriz ekonomisi göz önünde bulundurularak, daha ciddi bütçe planlamalarının yapılması talebi söz konusudur. Zira 2009 yılı başında Türkiye %4 büyüme hedefini açıklamış, bu, iktisadi çevrelerce gerçekten uzak bir büyüme hedefi olarak algılanmıştı. Üstelik IMF’nin yapmış olduğu hesaplamalarda, büyüme oranının %1,5’lik küçülme şeklinde olacağı ve harcamaların kısılması gerektiğine işaret edilmektedir. IMF, Türkiye’den 3 yıllık Stand-by çerçevesinde 20 Milyar ABD Dolarına karşılık 50 Milyar TL’lik bir tasarruf paketi istemektedir. Bununla ilgili olarak, Türkiye’den sağlık harcamalarının kısılması, yatırım ödeneklerinin kesilmesi, vergi oranlarının artırılması gibi bir dizi tedbir alması ön şart olarak koşulmaktadır

(<http://www.haberturk.com/ekonomi/haber/164919-IMF-50-milyarlik-yeni-tedbir-paketi.aspx> Erişim: 10.10.2009).

4. Belediyelerin finans kaynaklarının azaltılması, IMF’nin talepleri arasında görülen bir başka istektir. Buna karşın Türkiye’nin daha çok yerel yönetimlerin bağımsız bir yapıya kavuşturulması üzerinde durmaktadır (Sağlam, 2009).

20. Stand-by Anlaşması arayışları çerçevesinde yürütülen müzakerelere 02.04.2009 tarihinde yapılan G-20 zirvesine kadar ara verilmiştir. Bu zirvede, taraflar tekrar görüşme kararı almıştır. Yeni anlaşma arayışlarında, küresel krizin de etkisine bağlı olarak, genel finansman dengesi ve mali konular üzerinde durulmuştur. Görüşmelerin ana konu başlıklarını; özelleştirme, kamu maliyesi dengesi, sosyal güvenlik, gelir ve harcama tahminleri gibi konular oluşturmaktadır (<http://www.dunya.com/haber.asp?id=43645>, Erişim: 15.10.2009).

Kullanılacak kredi miktarı ile ilgili olarak; Türkiye, 2006 yılında yapılan değişikliklerle, kotası artırılan dört ülkeden (Çin, Meksika, Güney Kore) biri olmuş ve Türkiye’nin 964 milyon SDR olan kotası, 1,191 milyar SDR (1SDR=1,592\$, Yaklaşık 1,9 milyar ABD Doları)’ye çıkartılmıştır (<http://www.imf.org> Erişim:15.10. 2009). Akla gelebilecek ilk soru, Türkiye’nin IMF’den ne kadar kredi alabileceğidir. IMF, üye ülkelere,

eskiden kotalarının 3 katı kadar kredi verme imkânına sahipken yeni düzenlemeye göre kotanın 6 katı kredi verebilmektedir. Bu duruma göre, normal şartlarda Türkiye IMF'den 10 milyar dolar kadar kredi kullanma imkânına sahiptir. Ancak, IMF özel durumlarda kota sınırlamasını kaldırarak özel uygulamalar yapılabilmektedir. Bunun en yakın örneği, 2001 krizinde IMF normal şartlarda kotanın 3 katı kredi verirken, Türkiye'ye o zamanki kotasının tam 16 katı kredi imkânı tanınmasıdır. Son küresel krize bağlı olarak, bazı ölkelerde yine kota sınırlaması kaldırılarak değişik ölkelere benzer uygulamalar yapıldığı görölmüştür. Kriz döneminde IMF'nin diğer ölkelere yaptığı uygulamalar baz alındığında Türkiye'ye 45 milyar ABD \$'lık bir kredi imkânı tanınması olağandır (Uras, 2009).

Türkiye'nin IMF ile anlaşma gerekliliği, sözü edilen kaynağa ihtiyaçtan ziyade küresel krizin meydana getirdiği risk algılamalarındaki değişiklikten kaynaklanmaktadır. Zira anlaşmanın ihtiyati nitelikte olma özelliği de buradan gelmektedir. Açılacak kredinin büyük bir kısmı 'Türkiye'nin ihtiyaçları karşılığı' bekletileceğinden, bu durumun, Türkiye ile ilişkiye girecek ve risk alacak yabancı finans kurumları ile yatırımcılara güven aşılması beklenmektedir. Kaldı ki, Türkiye'nin IMF kredisi ile hemen kapatması gereken döviz açığı yoktur. Zaten ekonominin mevcut hali, IMF ile yapılacak müzakerelerde Türkiye'nin elini güçlendirmektedir. Belirtmek gerekir ki, IMF ile Türkiye'nin 20. Stand-by Anlaşmasını yapma olasılığının muhtelif aralıklarla gündeme gelmesi piyasalara olumlu hava katmaktadır (Uras, 2009). Lakin 2001 yılında yaşadığımız "bizim krizimiz" ile başlayan ve cari açık gibi bir türlü üstesinden gelinemeyen bazı makro değişkenlerdeki kırılganlıklar hala devam etmektedir. Üstelik ezici bir çoğunluğun inanmadığı, 2009 yılı başında %4 gibi imkânsız gözöyle bakılan bir büyüme hedefinin öngörölmesi, Türkiye'nin güven sorununu hatırı sayılı düzeyde artırmıştır. Dolayısıyla, kamuoyunda krizi aşmanın "güven kazanmak" ile mümkün olacağı konusunda bir fikir birliği oluşmuştur (Özatay, 2008a). *Güven kazanmak acaba sadece IMF ile anlaşmakla mı mümkündür? Türkiye kendi programını ortaya koyarak da yola devam edemez mi? ya da güven bunalımını aşamaz mı?* Tabii ki bu soruların cevabı küresel krizi her yönüyle göğsleyecek topyekün sağlam bir programın ortaya konulmasıyla yakın alakalıdır. Böyle bir programın ortaya konulmasıyla, tüketicinin tedirginliği azalacak ve yatırımcıların güveni artarak duran çarklar yeniden dönmeye başlayacaktır. Aksi takdirde, küresel krizin güveni azaltıcı etkisiyle, Türkiye'ye gelen sermaye miktarı düşecek, tüketim ve yatırımın azalmasıyla da büyüme hızı yavaşlayacaktır. İşte ortada böyle bir programın olmaması, IMF ile anlaşmayı daha da elzem hale getirmektedir. Bir başka ifadeyle, krize karşı alınması gereken tedbirler alınmayınca ya da IMF'nin "kriz reçetesi" olarak sunduğu tedbirlere alternatif programlar üretilemeyince, küresel kriz, güven krizine dönüşmektedir. Krizle mücadelede, gerçekçi alternatif

bir programın ortaya konulamamasının, IMF'ye duyulan ihtiyacı daha da artırdığı gerçeği iktisadi çevrelerce sıkça dile getirilmeye başlanmıştır. Özatay bu durumu, "adeta IMF'ye mahkûm değilken mahkûm duruma düşmek" (Özatay, 2008b) ifadesiyle vurgulamıştır. Ancak bu konuda, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Ali Babacan'ın 4 Ekim 2009 tarihindeki yaklaşımı, Türkiye'nin IMF'siz yola devam edecek bir programının mevcut olduğu yönündedir. Babacan, basına yansıyan demecinde (Akşam, 2009):

"2008 Mayısından bu yana da bir Fon programı uyguluyoruz. Neden dersek? Bütün görüşmelere rağmen anlaşmaya varamadık. Kendi programımızı açıkladık. Biz, Fon'un önerilerine inanmadığımız için böyle bir anlaşmaya varılamadı. Ondan sonra biz kendi çıkış stratejimizi, kendi orta vadeli programımızı geliştirmeye başladık. Eylül ayında da bunu duyurduk. Bu programı IMF'ye de gönderdik ve dedik ki (bizim programımız budur. Bundan sonraki müzakerelerin temelini bu program oluşturmalı. Lütfen ayrıntılara bakınız. Eğer anlaşabilecek olursak bu program üstünde, ondan sonra 20. stand-by anlaşmasını da imzalayabiliriz.) Bizim son görüşmelerimiz şu anda budur."

ifadelerine yer vererek, IMF ile uzlaşmanın Türkiye'nin hazırlamış olduğu orta vadeli program çerçevesinde mümkün olacağını vurgulamıştır. Ayrıca, söz konusu programın, IMF finansmanı öngörülerek hazırlanmış bir program olmadığı, Türkiye'ye özgü, kendi kendini idare edebilen ulusal bir program olduğu öne sürülmüştür. Bunun yanında, IMF finansmanı elde edilmesi halinde büyüme ve işsizlik oranlarında daha hızlı iyileşme olacağı, ama hayati önem taşımadığı, ancak opsiyonel önemi olduğu hatırlatması yapılmıştır (Akşam, 2009).

Öte yandan IMF ile yapılması öngörülen *20. Stand-by Anlaşmasıyla her şey yoluna girecek midir?* Bu konuda ihtiyatlı olunması gerekir. *Öncelikli* olarak mevcut ekonomik durumun iyi analiz edilmesi ve somut bir ekonomi programının yapılması gerekir. *İkincisi*, IMF'nin, küresel krize karşı kendi geleneksel çizgisinin oldukça dışına çıkarak, yazmış olduğu reçetelerde kamu harcamalarının artırılması önerisinin Türkiye ekonomisinde uygulanabilirliği zayıftır. Bunun yerine, belli bir harcama sınırı altında, iç talebi en fazla uyuracak harcama kalemlerine öncelik verilmesi daha elzem bir durumdur. *Üçüncüsü*, küresel krizin sürecinin çok net olmaması, hızlı politika değişimine tereddütle bakmayı gerekli kılmaktadır. *Dördüncüsü*, Türkiye için küresel kriz 2001 Krizi'nden çok farklıdır. Zira 2001'de dış talep açısından bir sorun olmadığından talep yetersizliğini ihracatı artırma yoluyla giderme sansı vardı. Ancak bu krizde, hem dış talebin hem de iç talebin yetersiz olması krizin aşılmasında en büyük tehdittir. Üstelik uluslararası sermaye de azalmaktadır (Özatay,

2009). Krizle mücadele tedbirlerinde en öncelikli yapılması gereken, finans kurumlarından reel sektöre verilecek kredilerin bir “*Kredi Garanti Fonu*” ile desteklenmesidir (<http://www.tepav.org.tr> Erişim: 10.10.2009). Bu çerçevede özel sektör ile bankalar arasındaki kredi akışını hızlandırmayı amaçlayan *Kredi Garanti Fonu*’nun aktif hale geçirilmesi önemli bir gelişmedir.

Türkiye’nin IMF ile anlaşması halinde gelmesi muhtemel olan kredi 30–45 Milyar ABD Dolar civarındadır. Böyle bir varsayım halinde, bu rakam Türkiye’nin almayı planladığı kredi miktarından (25 Milyar ABD Doları) fazla olduğu için, bekleyişler olumlu yönde değişecektir. Diğer bir ifadeyle, IMF’nin ‘*krize özel esnekleştirilmiş kredi*’ uygulaması olarak nitelendirilebileceğimiz bir ekonomik program önerisi, uluslararası ölçülere göre, itibar edilir bir program olacağından, uluslararası sermayenin ‘güven sorunu’ böylece aşılmış olacaktır. Ancak vurgulamak gerekir ki, IMF’nin daha önceki kriz dönemlerinde sunduğu gibi klasik reçetelerle (Seyidoğlu, 2003: 151) kriz aşılımaya çalışılırsa bahar havası kısa sürecek ve ekonomi daha da daralmaya başlayacaktır. Bu çerçevede, esnekleştirilmiş bir programla, aynı zamanda, kamu harcamalarının olağandan daha da fazla artırılmasına izin verileceğinden, dış talep artışıyla mümkün görülmeyen toplam talebi artırma çabaları, kamu eliyle artırılarak büyüme ve istihdamla ilgili kaygıların giderilmesi hesaplanan öngörüler arasındadır. Tüm bunları yaparken, mevcut duruma göre, enflasyon sorunu ve buna bağlı olarak faizlerin yükseltilmesi gibi bir sorunla karşılaşılması beklenmektedir (Özatay, 2008c).

Öte yandan, açılması muhtemel 45 Milyar ABD Doları kredinin hepsinin aynı anda kullanılması ekonomik dengeleri alt üst edebilir. Onun için belli bölümü döviz gerekikçe çekilmeli ve “*Türkiye’nin ihtiyaçları karşılığı*” ihtiyati olarak bekletilmelidir. Zaten Türkiye’nin IMF kredisi ile hemen kapatması gereken döviz açığı yoktur. Netice itibarıyla, böyle bir koruma duvarı, Türkiye ile ilişkiye girecek ve risk alacak yabancı finans kurumları ile yatırımcıların yatırımlarına sigorta özelliği taşıyacağı izlenimi verecektir. Bu süreç, döviz kurlarının aşağı yönlü baskılanması yönünde bir etkiyi de beraberinde getirecektir. Kısa sürede kurun düşmesi ithalatı canlandırarak, üreticiyi yerli girdi yerine ucuz ithal girdiye yöneltecek ve fiyatlar ucuzlayarak piyasa canlanacaktır. Öte yandan, bu durum reel ekonomide canlanmayı geciktirici ve işsizliği artırıcı bir sonucu da doğurabilir. Ancak, baskılanmış kur, rekabeti olumsuz etkileyerek, ihracatın düşmesine ve ithalatın artmasına sebep olarak, dış ticaret açığını sürdürülebilir olmaktan çıkartabilir (Uras, 2009). Diğer yandan, IMF ile yapılması muhtemel 20. Stand- by Anlaşması sonucu gelecek kredinin ne şekilde muhasebeleştirileceği de önemlidir. İki şekilde kullanılma alternatifinden bahsedilebilir (Özatay, 2008c):

Birinci durum: *gelecek kredinin Merkez Bankası (MB) hesaplarına girme hali;* Böyle bir tercih de, Merkez bankası hesaplarında hem döviz

rezervleri artacak, hem de aynı tutarda dışarıya olan döviz borçları artacaktır. Bununla, bir taraftan uluslararası yatırımcıların Türkiye'ye daha da güvenli bir şekilde bakmaları sağlanırken, diğer taraftan da Hazine'nin dış borç geri ödemeleri daha da rahat olacaktır.

İkinci Durum: *gelecek kredinin Hazine hesaplarına girme hali*; bu durumda, birinci durumdaki gibi, hesap pozisyonları aynı korunacaktır. Buna ilave olarak, gelen kredi MB hesaplarında hazine adına gözükeceğinden hazine dış borç geri ödemelerinde yurt içinden TL cinsinden borçlanıp bunu MB'na götürüp döviz alma yerine, direkt MB hesaplarından istediği ödemeyi yapabilecektir. Bu tür bir uygulama, piyasada likidite azalmasına da yol açmayacaktır. Belirtmek gerekir ki, böyle bir çözüm hiç de beklendiği gibi, özel kesim finansman sorununa çözüm üretmeyecektir. Kaldı ki, özel kesimin de kriz ekonomisinde çözüm bekleyen finansman sorunları mevcuttur. IMF ile anlaşmanın yanında, özel kesimin finansman ihtiyacını karşılamak için de MB nezdinde bulunan “*döviz mevduat hesaplarının krediye dönüştürülmesi*” üzerinde tartışılan çözüm önerilerinden bir başkasıdır.

IMF ile Türkiye'nin 20. Stand-by Anlaşmasıyla ilgili gelinen en son noktada gelir idaresi konusunda ihtilafın çözülmesine rağmen (Milliyet,2009), hala tam manasıyla uzlaşma sağlanamamıştır. 20. Stand-by müzakereleriyle ilgili hala bir sonuca varılamaması, zaman geçtikçe, ekonomi ve iş dünyasında anlaşmanın artık bundan sonra gerekli olup olmadığı yönünde bazı spekülasyonların da yapılmasına neden olmaktadır. Krizin baş gösterdiği Eylül 2008'de IMF'nin krizle ilgili yapmış olduğu açıklamalarda, kriz karşısında bütçe disiplinine uyan ve yapısal reformları gerçekleştirme çabaları içinde olan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere finansal destek verilmesi gereği üzerinde durulmuştu. Bunun da alışılmış IMF programlarından ziyade, krize karşı hükümetlerin uygulaması gereken gevşek bütçe ve para politikalarını destekleyici bir çerçeveye oturtulması gereği dile getirilmişti. Buna göre, *acaba anlaşma için gerekli görülen koşullar ortadan kalktı mı? Türkiye krizi atlatmak yerine daha çok büyümek için mi bu anlaşmayı imzalamalı?* IMF'nin Ekim 2009'da İstanbul'da yapmış olduğu toplantılarda Türkiye'nin 2010 yılındaki büyüme tahminleri oldukça yüksek olacağı yönünde bir kanaat belirlemiştir. Ayrıca TCMB'nin büyüme performansı için 10 Milyar ABD Doları'nın yeterli olacağı yönündeki beyanları, sanki artık IMF ile anlaşma zamanının geçtiği yönünde tartışmaları da gündeme getirmeye başlamıştır. Bu tartışmalar, artık bu vakitten sonra IMF ile yapılacak anlaşmanın ekonomik gereklilikten ziyade, siyasi bir tercih olduğu yönünde odaklanmaktadır (İlkorur, 2009). Ayrıca, Başbakan'ın IMF programlarının *çöküşü önleme* amacı taşıdığını, Türkiye'deki durumun böyle olmadığını, bunun yerine, *büyümeyi desteklemek* amacıyla bir program gerektiğini dile getirmesi *siyasi bir tercih* olduğunu kanıtlar niteliktedir (Milliyet, 2009). IMF ile yapılacak anlaşmanın siyasi iktidara

sağlayacağı önemli kazanımlardan biri, toplam talebi artırmak için kamu harcamalarının artmasıyla oluşacak bütçe açığının vergi oranlarını artırarak ya da iç borçlanmayla kapatılması yerine IMF'den gelen parayla kapatılmasıdır. Böylece, siyasi iktidar, yaklaşan genel seçime daha canlı bir ekonomiyle girme fırsatını yakalamış olacaktır (Uras, 2009).

IMF ile yapılacak olan anlaşma olasılığının her defasında gündeme gelmesi piyasalar üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Buna karşın, piyasalar siyasi iktidarın söylemine güvenmek isterler. Her defasında anlaşma beklentisinde olup anlaşmanın sağlanamaması siyasi güveni de aşındıran bir olumsuzluğu beraberinde getirecektir. Anlaşma olasılığının piyasaları olumlu etkilemesinin yanında, asıl sorun iç talebin yetersizliğidir. Dış talep konusunda ise, mevcut dış pazarda krizin etkisinin yoğun bir şekilde yaşanması, yeni pazar arayışlarını gündeme getirmekte ve bu, bir çözüm yolu olarak düşünülmektedir. Ancak, mevcut ekonomik durgunluk ortamında, bu çok kolay olmayacaktır. Ayrıca, herkes bu tarz bir çıkış yolu arayışında olacağından, yeni pazarlarda rekabet çok çetin biçimde yaşanacak ve kazançlar da çok düşük oranda seyredecektir. Ayrıca, ihracat pastasından Avrupa Birliği'nin %50'ye yakın paya sahip olması sebebiyle, bu pazarın açılmasını beklemek kaçınılmaz bir zorunluluktur. Son tahlilde, iktisadi çevreler, ya sabırla yeni pazar arayışlarına tüm hızıyla devam edilerek ihracatçının desteklenmesi ya da IMF ile anlaşılma alternatifleri üzerinde durmaktadır. Bunun yanında, Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), Katma Değer Vergisi (KDV) gibi iç talebi canlandırıcı uygulamalara devam edilmesi ve çeşitlendirilmesi hayati öneme sahiptir. Ancak bu uygulamaların ithal mallar için de geçerli olması iç talebe yönelik etkisini azaltmaktadır.

7.Sonuç

İktisat yazınında, IMF'nin küresel ekonomik koşulların bir zorunluluğu olarak kurulduğundan bahsedilir. Bununla ilgili olarak, küresel ekonomik ve mali sistemin düzenli biçimde işlememesi, piyasa ekonomisinde, üstesinden zor gelinecek ve çözüme kavuşturulması uzun zaman alacak, bir takım mali sorunlara sebep olabilir. Buna bağlı olarak, IMF'nin ana sözleşmesinde kuruluş amacı; “uluslararası parasal işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak, uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak, çok taraflı ödemeler sisteminin kurulmasına destek olmak, ödemeler dengesi açıkları veren üye ülkelere maddi destekte bulunmak” şeklinde özetlenmiştir.

Uluslararası para sistemi çerçevesinde kurulan IMF ile Türkiye'nin ilişkileri 11 Kasım 1947'ye dayanmaktadır. Bu zamana kadar, Türkiye karşı karşıya kaldığı ekonomik istikrarsızlıkların çözümünü IMF ile 19 kez yapılan Stand-by Anlaşmalarında aramıştır. Bu anlaşmalardan sadece son iki anlaşma süresinde tamamlanmış ve hedeflenen makro büyüklüklerin ekseriyetine ulaşılmıştır. Mevcut durumda, Türkiye'nin IMF'ye, 2013

ylında tamamlanacak olan anapara ve faiz olmak üzere, 2009 yılı itibariyle toplam 5,245.14 Milyon SDR'lik borcu gözükmektedir.

Türkiye'nin, 2008 Küresel Finans Krizi'nin olumsuz etkilerinden kurtulmak ve uluslararası sermayenin güvenini kazanmak için, IMF ile anlaşmasının gerekliliği, kamuoyunca sıkça dile getirilmiştir. 20. Stand-by arayışı çerçevesinde Türkiye ile IMF arasındaki müzakereler 8 Ocak 2009 tarihinde başlamıştır. Üzerinde müzakere edilip ulaşılamayan hususlar: a) "Nereden Buldun Yasası" olarak bilinen varlık yasasının çıkarılması, b) Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yeniden düzenlenerek bir üst kurul haline getirilmesi, c) Makro ekonomik hedeflerin IMF'nin öngördüğü kriz ekonomisinin gerçekçi düzeylerine çekilmesi ve 2009 yılı için ek tedbir paketi hazırlanması, d) Belediyelerin finans kaynaklarının azaltılması şeklinde özetlenebilir.

IMF'nin '*krize özel esnekleştirilmiş kredi*' uygulamasıyla yapılacak anlaşmadan, yaşanan krizin olumsuz iklimine karşı bazı avantajlar sağlanabilir. IMF ile 20. Stand-by Anlaşması'nın yapılması halinde, dış taleple artırılma olasılığı düşük olan toplam talebin kamu harcamaları yoluyla artırılmasına fırsat tanınması, vergi ve teşvik düzenlemeleriyle özel tüketim ve yatırım talebinin artırılarak büyüme ve istihdam ile ilgili kaygıların giderilmesi, kamunun aşırı borçlanma ihtiyacına bağlı olarak yüksek faiz baskısının azaltılması ve piyasalarda yerli ve yabancı yatırımcıların güveninin kazanılması Türkiye ekonomisinin başlıca kazanımları arasında sayılabilir. Tüm bunlar yapılırken, enflasyon sorunu ve buna bağlı olarak faizlerin yükseltilmesi gibi bir zorunluluğun yaşanması da muhtemel görülmemektedir. Ancak ifade etmek gerekir ki, güven zafiyetini önlemek için sadece IMF ile yapılacak Stand-by Anlaşması yeterli olmayacaktır. Özellikle kamu harcamalarının artırılmasının toplam talebi artırmada bir sınırının olması hasebiyle, dış talebi artırıcı yeni pazar arayışları tüm hızıyla devam etmelidir. Bunu yaparken de hem sektör bazında hem de ürün bazında doğru tercihler yapılmalıdır. Öte yandan, bankaların kredi vermede iştahsız davranmasını ve kredi piyasasındaki sıkışmayı önlemek için "*Kredi Garanti Fonunun*" işlevselliğinin artırılması büyük önem arz etmektedir. IMF ile yapılacak bir anlaşmadan gerçek anlamda yararlananlar ekstra risk alma iştahı artacak olan yabancı sermaye sahipleri olacağından, alınan krediler sağlıklı bir şekilde ekonomiye enjekte edilemediği takdirde, faturayı vergi mükellefleri ödemek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla, IMF'nin kriz durumunda vereceği mali kaynakların öncelikle zarara uğrayan yurtiçi üreticileri kurtaracak biçimde kullanılması amaca hizmet eden bir durum olacaktır.

Diğer yandan, IMF'nin kredilerinin krizlerin ortaya çıkmasından sonra verilmiş olması, teşhis ve tedavi gecikmesi anlamında, 'şartlılık ilkesi' gereği fayda yerine zarar verme niteliği taşıyan anlaşmalardır. IMF ile şu ana kadar bir anlaşmanın imzalanmaması ve krizden çıkış

işaretlerinin görüldüğü yönünde tüm ekonomistlerin fikir birliği yaparcasına değerlendirme yapması, böyle bir tehlikeyi Türkiye için gündeme getirmiştir. Bu anlamda, bu süreç “*acaba anlaşma için gerekli görülen koşullar ortadan kalktı mı?*” sorusunun sıkça gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu çerçevede, eğer kriz şartları ortadan kalkmış ise, Türkiye krizi atlatmak yerine *daha çok büyümek için mi bu anlaşmayı imzalamalı?* Bu tartışmalar, yapılacak anlaşmanın kriz ekonomisinin gerekliliğinden ziyade, siyasi bir tercih olduğu yönünde odaklanmaktadır, ve yetkililerin verdiği mesajlar da bunu doğrular niteliktedir.

Sonuç olarak, kriz sonrası son gelişmelere bakıldığında, özel kesimin dış ödemelerindeki yoğunlaşma, dış açığın gelecekte büyüme tehdidi, kamu finansmanındaki sıkışıklık ve hükümetin seçim odaklı daha hızlı bir ekonomik toparlanma arzusu IMF ile anlaşmayı kaçınılmaz hale getirmektedir. Ancak IMF’siz bir ekonomi yönetimini öğrenmek kısa vadeli çözümlerin ötesinde uzun vadeli bir çözümdür. Bu çözüm; kaynak bağımlılığından kurtulmayı, yeterli tasarruf düzeyine ulaşmayı ve sanayi sektörünün rekabet gücünü artırmayı içerir.

Kaynaklar

- Akşam, (2009), “Babacan: IMF'ye inanmadık, anlaşmadık”, *Ekonomi Servisi*, (4.10.2009)
- Binay, Ş.S., (2004). “Tarihsel Süreçte Uluslararası Para Fonu (IMF) ”, *TCMB*, Ankara
- Doğruel, F.ve Doğruel, A. S., (2005), Türkiye’de Enflasyonun Tarihi, Ankara:TCMB- Tarih Vakfı Yayını
- Eğilmez, M., (2002), “IMF ve Türkiye” <http://makdis.pamukkale.edu.tr/imf.htm>
- Ekzen, N., (2008), “IMF–Türkiye İlişkileri” *Konulu Konferans*, Atılım Üniversitesi, www.library.atilim.edu.tr/kurumsal/pdfs/090306.pdf
- Ener, M. ve Demircan, E.S., (2004), Küreselleşen Dünyada IMF Politikaları ve Türkiye, Ankara: Roma Yayınları
- Erdinç, Z. (2007), “Uluslararası Para Fonu -Türkiye İlişkilerinin Gelişimi ve 19. Stand-By Anlaşması”, *Dumlupınar Üni.Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı.18, 99-117
- Eroğlu, İ., (2009), “Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye’deki Uygulamanın Performans Analizi” *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üni. SBE
- Eroğlu, N., (2008), Türkiye’de Parasal Kesim ve Merkez Bankası İşlemlerinin Analizi, 2. Baskı, İstanbul: Der Yayınları
- Günçavdı, Ö. and Küçükçifci, S.(2005), “Financial Reforms and the decomposition of Economic growth: An Investigation of the Changing Role of the Financial sector in Turkey” *Review of Middle East Economics and Finance*, Vol. 3, No. 1, April, 63–86
- İlkorur, K., (2009) “Son IMF Spekülasyonları”, *Radikal Gazetesi*, (08.10.2009)
- Karluk, R., (1998), Uluslararası Ekonomi. İstanbul: Beta Yayınları
- Karluk, R., (2002), Türkiye Ekonomisi, 7.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları
- Kibritçioğlu, A., (2002), “Causes of Inflation in Turkey: A Literature Survey with Special Reference to Theories of Inflation” Forthcoming in: *Inflation and Disinflation in Turkey*, ed. by Kibritçioğlu, A., L.Rittenberg, and F. Selçuk, Aldershot: Ashgate, 43-76
- Konukman, A.(1995) “Projeksiyonları Projesine Uymayan Bir Planın Hikâyesi”, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 6, Sayı 17–18, 25-35.
- Krueger, A. O. (1997), “Whither The World Bank and The IMF ?”, *NBER Working Paper*, No. 6327, Dec.16–19.

- Miller,C., (2006), “Pathways Through Financial Crisis: Turkey”, *Global Governance* 12, 449–464
- Milliyet, (2009), “Erdoğan: IMF’yle Gelir İdaresi İhtilafı Çözüldü”, (6.10.2009)
- Ölmezogulları, N., Özdemir, M., Başkol, M.O., Güler, E., (2002) “3 Kasım 2002 Seçimi Öncesi Siyasi Partilerin Ekonomik Programlarına Bakış” *Mülkiye Dergisi*, Cilt:XXVI, Sayı:236, 55–67
- Özatat, F., (2008a), “Güven Olmadan Asla”, *Radikal Gazetesi*, (17.11.2008)
- Özatat, F., (2008b), “Mahkûm Değilken Mahkûm Nasıl Olunur?”, *Radikal Gazetesi*, (18.12.2008)
- Özatat, F., (2008c), “IMF Light’a Ek Ne Yapabiliriz?”, *Radikal Gazetesi* (22.12.2008)
- Özatat, F., (2009), “İyimser Büyüme Tahminleri”, *Radikal Gazetesi*, (12.1.2009)
- Parasız, İ., (2001), Enflasyon Kriz ve Ayarlamalar: Dünyada ve Türkiye’de Kalkınma Makro Ekonomisi Sorunları, Bursa: Ezgi Kitabevi
- Parasız, İ., (2003), Türkiye Ekonomisi-1923’den Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları, Bursa: Ezgi Kitabevi
- Polak, J. J., (1997), “The IMF Monetary Model: A Hardy Perennial”, *Finance and Development*, Dec.16–19
- Sağlam, E., (2009), “IMF Şartları Açıklandı, Vergideki Siyasi Baskı Tescillendi”, *Hürriyet Gazetesi*, (26.2.2009)
- Seyidoğlu, H., (1998), Uluslararası İktisat, İstanbul: Güzem Yayınları, No:14
- Seyidoğlu, H., (2003), “Uluslararası Mali Krizler, IMF Politikaları, Az Gelişmiş Ülkeler,Türkiye ve Dönüşüm Ekonomileri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt.4, No.2, 141-156
- Seyidoğlu, H., (2006), İktisat Biliminin Temelleri, İstanbul: Güzem Can Yayınları, No:21
- Soyak, A. ve Bahçekapılı, C., (1998), “İktisadi Krizler-IMF Politikaları İlişkisi ve Finance and Development Dergisindeki Yansımaları”, *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Yıl.13, Sayı.144, 48–61
- Soyak, A. ve Eroğlu, N., (2008),“Türkiye’nin Kalkınma Anlayışının Dönüşümünde IMF- Dünya Bankası Yapısal Uyum Politikalarının Rolü”, International Symposium on Globalization, Democratization and Turkey, 27-30 March , Antalya, 526-535
- Sönmez, S., (1998), Dünya Ekonomisinde Dönüşüm, Ankara: İmge Yayınları
- Spilimbergo, A., Symansky, S., Blanchard, O. and Cottarelli, C., (2008), “Fiscal policy for Crisis”, IMF Staff Position Note, SPN/08/01 <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2008/spn0801.pdf>
- Şahin, H., (2000) Türkiye Ekonomisi, 6. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi
- Tarhan, V., (2008), “Türkiye-IMF İlişkileri” <http://www.genbilim.com/content/view/3877/89/>
- TCMB, (2000), “Para Politikası Metinleri”, 18 Aralık 2000 Tarihli Niyet Mektubu.
- TCMB, (2002), “2002 Yılında Para ve Kur Politikası ve Muhtemel Gelişmeler”, *Basın Duyurusu*, Sayı: 2002–1, Ankara
- TCMB, (2004), “2005 Yılında Para ve Kur Politikası”, *Basın Duyurusu* Sayı: 2004–49, Ankara
- Uras, G., (2009), “IMF’den 45 Milyar Dolar Gelirse, Yaşar mıyız, Yanar mıyız?” *Milliyet Gazetesi*, (7.10. 2009)
- Ülgen, G., (2005), Türkiye’de Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve Sürdürülebilirliği, İstanbul: Derin Yayınları
- Yeldan, E., (2001), Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi, İstanbul: İletişim Yayınları
- <http://www.Hazine.gov.tr>
- <http://www.cnnturk.com/2009/ekonomi/genel/02/16/buyume.imf.turkiye.iliskilerinde.sorun.oldu/513877.0/index.html>
- <http://www.dunya.com/haber.asp?id=43645>.

<http://www.haberbu.com/haber/IMF-geri-odemeleri-uzatti/69530>
<http://www.haberturk.com/ekonomi/haber/164919-IMF-50-milyarlik-yeni-tedbir-paketi.aspx>
<http://www.imf.org>,
<http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1008355>
<http://www.ntvmsnbc.Com/news/301119.asp>
http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/2005/niyet260405/IMFniyetTR_nisan05.pdf
<http://www.tepav.org.tr/tur/index.php>